

ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ПОРТФОЛИО – ФИЛОСОФИЯ, ТЕХНОЛОГИЯ, ПРАКТИЧЕСКИ ПРОЕКЦИИ

доц. д-р Снежана Янакиева,
СУ “Св. Климент Охридски” – ДИУУ
Рецензент: доц. д-р Румяна Кушева

През последното десетилетие се констатира лавинообразно нарастване в глобален мащаб на специализираната литература, посветена на образователното портфолио в различните му варианти. Някои автори дори смятат, че училището на 21. век ще бъде “училище на портфолиото”, говори се за “портфолиомания”, то се разглежда като една от световните образователни течения [3, с. 179; 11]. Това предполага анализиране и осмисляне на неговата същност, действителни възможности и ресурси, разновидности, технологични варианти, ограничения и евентуални затруднения при прилагането му в българското образование. Така ще се намали вероятността да се измести оригиналният замисъл, заложен в идеята за образователното портфолио, и да се имитира дейност, която е далеч от истинските цели и възможности на технологията. В противен случай съществува обективна възможност това да бъде поредната нова модна идея, дошла от други образователни реалности, която не се осъществява пълноценно.

Основните въпроси, които ще бъдат разгледани в настоящия материал, са:

- *Какво е портфолио и какво е неговото приложение в сферата на образованието?*
- *На кои теоретични идеи и концепции то се основава?*
- *Какви са типовете образователно портфолио?*
- *Какво съдържа ученическото портфолио и за какви цели би могло да се разработва?*
- *Споделяне на опит, свързан с теоретико-практическа работа по проблема със специалистите в ДИУУ.*

Какво е образователно портфолио?

Терминът *портфолио* навлиза в педагогическата литература от други области: изобразително изкуство, фотография, бизнес, политика. Първоначалната му употреба се свързва с епохата на Италианския Ренесанс – така са се наричали папката, колекцията, албумът с картини или архитектурни скици, които художниците и архитектите са представяли на определени места [3, с. 180]. В този си смисъл идеята за портфолиото се използва и до днес. В икономическата сфера чрез него се дава публичност на актуалното финансово състояние на даден обект.

В областта на образованието портфолиото започва да се прилага в американското училище през 80-те години на миналия век, а през последните години намира много широко разпространение във всички развити страни по света. В рускоезичната литература се използва и терминът “*портфейл* или *папка* на индивидуалните учебни постижения”. С доста голяма доза условност можем да приемем, че негови предвестници в училищната практика са ученическите лексикони, сборките от материали по учебните предмети и кръжоци, продуктите от дейността на учениците, подредени хронологично и тематично.

Анализът на множеството литературни източници, посветени на портфолиото в сферата на образованието, показва нееднозначност в дефиниране на съдържанието на понятието. Най-често то се определя като:

- съвременна образователна *технология* [3; 4; 6; 9 и др.];
- *инструмент за самооценка* на автора (ученик, учител, студент, специализант), за *рефлексия* на собствената му дейност [1; 3; 4; 6; 9, 11];
- алтернативен *начин за оценяване* [3, 11];
- *колекция, набор* събрани и подредени материали, предмети, инструменти, насочени към постигане на конкретна, определена цел [6];
- *лична папка* с материали, групирани и организирани според виждането на автора, съобразно с избраната изследователска тема [4];
- *работна файлова папка*, съдържаща многообразна информация, която документира придобитите опит и постижения [5];
- *комплект* от документи и самостоятелни работи [9] по даден учебен предмет, тематична област, професионална сфера.

Опасността да се ограничи създаването на портфолиото до сбирка, папка, набор от тематични материали и документи и да се придобие погрешната представа, че това е нещо вече правено, изисква да се очертаят *същностните му особености*:

- То е *уникална съвременна образователна технология* и като такава притежава белезите на образователните технологии, например:
  - отразява връзката между теорията, научното познание и педагогическата практика: *преработва, модифицира, моделира, конструира* едни или други теории, принципи, подходи и методи, интегрира знания от различни области на науката и практиката, за да осигури оптимално-ефективно решаване на образователни и възпитателни цели [8];
  - характеризира *процесуално-дейността*, организационно-функционалната страна на педагогическата дейност – от целите и мотивите през съдържанието, методите, средствата и условията до оценката на резултатите [8].
- То е *авторски*, най-често личен *продукт* (има варианти на групово изработване, но също с подчертано творческо участие). Това ясно проличава при свободния подбор на материалите, при тяхната интерпретация, коментар и оценка. Индивидуалният стил, различните степени на активност, осмисленост и мотивираност при изработване на портфолиото му придават *уникален и автентичен* облик.
- Създаването му само по себе си е достатъчно значима цел, което прави много по-осмислена и целенасочена всяка стъпка в процеса на обучение. Това означава, че *около него се "построяват", разгръщат процесите на учене* [3, с. 180]. Постепенно се изгражда друга *култура на учене*, която предполага и друг тип *взаимоотношения* учител – ученик – родители (при ученическото портфолио), преподавател – студент (при студентското портфолио). Тези взаимоотношения имат многообразни прояви – от съвместното обсъждане на критериите за подбор и оценка на материалите, на отделните рубрики, до дизайна и презентацията на крайния продукт.
- Акцентът е върху *напредъка*, позитивните промени, развитието (в конкретна предметна област или когнитивно, физическо, нравствено, емоционално). Чрез портфолиото се *демонстрират*, доказват, представят именно позитивните промени, най-добрите постижения на автора. В американското училище специално се акцентира на тази негова особеност, която придава и елемент на *публичност*, откритост, достоверност на резултатите. Затова

специалистите отдават особено голямо значение на последния етап от създаването на портфолиото – презентацията пред родители, съученици, експерти [11].

- В него се преплитат по нов начин *оценка и самооценка*, като акцентът се измества по посока на *самооценката*. Затова то се разглежда като надежден начин за формиране на адекватна и позитивна самооценка, за *рефлексивен анализ* на своето развитие. В процеса на създаването му самооценката става все по-независима от външния оценител и започва да се регулира от вътрешно приети, осмислени критерии.
- Така авторът (ученик, студент, професионалист) става действително *участник* в процесите на собственото си учене, развитие, израстване – при формулирането на целите, при планирането и конструирането на учебната дейност, при коментирания на материалите. Всичко това предполага друго равнище на *отговорност* за постигнатото и предстоящото, друга мотивираност за участие.

Като обобщение на очертаните особености на портфолиото основната идея, заложена в него, може да се формулира приблизително по следния начин: *Аз знам на какво съм способен и го доказвам по най-добрия начин*. Така ученето реално се превръща в нещо много повече от усвояването на знания – трансформира се в овладяване на компетентности и развитие на много по-сложни цялостни личностни структури.

Разгледаните характерни белези на образователната технология неминуемо бъдат асоциации с утвърдени съвременни концепции. Някои от тях са доста различни помежду си, но по интересен начин се преплитат и свързват с идеите на портфолиото. Този факт обяснява огромния интерес както на теоретици от различни школи, така и на хора от образователната практика. Ще насоча вниманието към две много популярни концепции със силно влияние в редица образователни системи: конструктивизма и хуманистичната психология (и педагогика).

Конструктивизмът (в многообразните му варианти) е философия на човешкото учене, според която всеки сам конструира свое собствено разбиране, възприятие за света, базирайки се на опита и когнитивните модели, които си е изградил [10, с. 312]. Видни негови представители са: Дж. Дюи, Л. Виготски, Ж. Пиаже, Дж. Брунер, С. Пейпър, М. Резник и др. Ученето се разглежда като процес на приспособяване и прилагане на нашите умствени модели в процеса на възприемане, усвояване на новия опит и взаимодействие си със средата.

Според конструктивистите учениците трябва да конструират познанието в собственото си съзнание (пак там). Необходимо е те сами да откриват и трансформират информацията, ако искаме тя да стане тяхна. Учителят помага в този процес, като преподава по начини, които правят ученето значимо, интересно и полезно. Тази теория отрежда много по-активна роля на ученика в израстването му, в откриването на “собствения смисъл” на познанието.

Както става ясно, основните конструктивистки идеи намират много директна проекция в същността на портфолиото. Особено силна е връзката с ученето като осмислен процес, с личностно значимото познание, които правят ученика участник в собственото си развитие.

Хуманистичната психология (А. Маслоу, К. Роджърс, Г. Олпорт и др.) и разнообразните ѝ педагогически модели е друга изключително популярна концепция, която е добре позната на българския учител. Поради това тук ще бъдат маркирани само основните понятия, характерни за нея: *творчество, автономия, свободен избор, уникалност, емпатия, самореализация, позитивна самооценка* [7, с. 6–18], *рефлексия*.

Дори само тяхното изброяване насочва пряко към същностните особености на образователното портфолио. Така например идеята за формиране на адекватна позитивна самооценка и еманципирането ѝ от оценката на външни лица може чудесно да се развива в процеса на личния подбор на материалите и техния коментар, аргументация и презентация.

Пресечните точки между конструктивизма и хуманистичната психология в портфолиото като образователна философия и практическа реализация дават основание то да бъде отнесено към голямата група на *личностноориентираните технологии* (заедно с кооперативното учене, или обучение в сътрудничество, проектнобазираното учене, или “метод на проектите”, и др.), които са с доминиращо влияние в съвременните развити образователни системи.

Типове образователно портфолио

В литературата съществуват различни опити за типологизация на образователното портфолио. От гледна точка на целите на настоящия материал те ще бъдат разгледани само като илюстриращи различните възможности на технологията. Необходимо е да се има предвид също и условността на всяка типологизация. Една от най-подробните класификации е на Д. Павлов и е направена въз основа на три критерия [6, с. 216–218]:

1. Според *субекта*, който го изработва:

– от ученика за себе си;

– от учителя (преподавателя) за: собственото кариерно развитие; формиране и развитие на своите възпитаници; работа по конкретен проект (тема).

2. Според *целите* на портфолиото:

– процесуално;

– ресурсно – специфичен анализ на ресурсите (интелектуални, финансови, материални, кадрови) в дадена област;

– демонстрационно – целенасочено подбрана, систематизирана, структурирана информация, предназначена да убеди, да спечели другите да вземат положително решение за нещо (назначение, подписване на договор, спонсориране на проект).

3. Според използваните *носители на информация*:

– портфолио, изградено от хартиено-печатни носители на информация;

– портфолио, разработено с електронен вид информация: като web-страница в глобалната мрежа и качено на електронен диск (CD, DVD).

В други литературни източници [3; 11] се разграничават по-ясно два типа портфолио (които могат да се открият и в горната класификация):

1. “Папка” или “портфейл, отразяващ учебните постижения” – съдържа всички готови, обмислени, подбрани, специално оформени материали, които показват достигнатото равнище в дадена област, по конкретен предмет или избрана тема. Авторът подбира най-добрите, най-ценните според собствената си преценка и приетите критерии материали, които го представят в най-благоприятна светлина. Този тип портфолио показва *крайния*, завършения *продукт* за даден период от време. Като негово ограничение може да се посочи невъзможността да се придобие представа за процеса на учене, за извървания път и предстоящите цели (т.е. предполага по-малки възможности за рефлексия).

2. *Процесуално портфолио* (Portfolio-Process) [11] – включва материалите по време на работата върху темата или областта и авторовата преценка, анализ, интерпретация за тях. Предназначението му е да покаже участието, включеността на

автора в *процесите на собственото си учене*, развитие, промяна. Тук най-пълно може да се осъществи задълбочен *рефлексивен анализ* – чрез изразяване на позицията на автора не само по конкретната тема или област, но и по това, как е работил, осмислял, размишлявал, преживявал на различните етапи от създаване на портфолиото.

На практика често се осъществява една много *сполучлива комбинация* между двата типа, както това ще бъде показано в примерите за ученическо портфолио. Така се оползотворяват предимствата и неутрализират ограниченията на всеки тип.

Портфолиото при оценяване на постиженията и като изпит

И двата варианта на портфолио успешно се използват в световната образователна практика за *оценяване на постиженията* или достигнатото равнище в дадена област (Portfolio-Assessment). При втория тип (процесуалното портфолио) предмет на оценяване са и развитието, промяната, способността за рефлексия, умението да се очертават перспективите. Може да се каже, че той е по-директно свързан с т.нар. *формиращо оценяване* – една от съвременните перспективни педагогически идеи с много привърженици в образованието. Характерни за него са редица същностни промени в традиционните цели, технологията и процедурата на оценяването, както и степента на участие на оценявания в този процес. Използването на портфолиото като нов *алтернативен начин на оценяване* е всъщност един от поредните опити да се преодолеят някои от известните слабости на тестовите методи, които са доминирали от десетилетия в развитите западни страни, както и на субективизма (поради неясните критерии) в т.нар. страни от източния блок. До голяма степен това е възможно, когато учителят и ученикът съвместно обсъждат всички въпроси, възникващи около създаването на портфолиото, т.е. *изграждат стъпка по стъпка отделните актове на учене*. На практика това е един продължителен процес, който предполага, че е постигната съгласуваност (договореност) помежду им за предстоящата съвместна дейност. Тогава става реално и преодоляването на съпротивите, недоволството от получените оценки. Затова все по-широко разпространение намира практиката в много престижни средни и висши училища *изпитът да се осъществява под формата на представяне на портфолио* [11]. Много съществен момент при тази форма е подготвянето на презентацията и самата презентация. Те имат собствени педагогически цели, поради което е необходимо специално внимание от страна на учителя за изграждане на съответните социални умения.

Ученическо портфолио

В следващите редове ще бъдат представени няколко апробирани в практиката варианта на ученическо портфолио, като са използвани различни литературни източници. Не съществува общоприет модел на ученическо портфолио, а навсякъде се подчертава творческият характер на неговото изграждане и структуриране, стига да не се подменят истинските педагогически цели и същностни характеристики.

Затова е практически полезно да се подчертаят някои основни *принципи* на създаването на портфолио [по 9, с. 127–128], които могат да послужат и като *критерии за оценка* на работата по технологията:

- Самооценка на резултатите от овладяването на определени видове познавателна дейност, отразяващи: знанията в дадената област, уменията за самостоятелно решение; комуникативните способности на учениците;

- Систематичност и постоянство на самомониторинга (самонаблюдението), което предполага периодичен самоотчет на постиженията, коментар на получените оценки;
- Структуриране на материалите, логичност и лаконичност на писмените пояснения;
- Естетическо оформяне;
- Цялостност, тематична завършеност на материалите;
- Нагледност и обосновааност на презентацията на портфолиото.

Първият вариант се отнася за портфолио по *математика* и е представено от учителка, която преподава в американския щат Северна Каролина [9, с. 128–131]. То се съпровожда от много прецизно в технологично отношение описание на образователните цели, съотнесени с конкретния учебен предмет, критериите за оценка на крайния продукт, стриктно описание на изискванията към оформянето му, ориентировъчни помощни въпроси към ученика и към неговите родители. Приоритетните цели при работата с портфолиото са формулирани по следния начин:

- (стимулиране на) самостоятелност на мисленето;
- определяне на периода за създаване на портфолиото;
- взаимна връзка и обусловеност на математическите знания;
- отразяване на собствената позиция на ученика при подбора и представянето на материалите;
- процес на решаване на проблеми.

Ето как изглежда *примерното съдържание* на ученическо портфолио по математика:

1. Титулна страница: наименование на портфолиото, име на ученика, учебен предмет или интегративна област, учител(и), начало – край на сбирката от материали;
2. Съдържание на портфолиото (какво включва);
3. Кратка история на успехите на ученика по математика (поне три страници) – анализ на собствените резултати, трудности и успехи (започвайки от началните класове);
4. Домашни работи, доклади, записки (осем работи от четири различни раздела, един пример за оригинално решение, един пример за различни подходи към дадена задача и т.н.);
5. Контролни работи, самостоятелни работи (поне пет, като поне една от тях показва собствения подход към коригиране на грешките и разбирането на математическите понятия);
6. Използване на информационните технологии (два примера);
7. Групов проект – детайлно описание на участието;
8. Тестове – четири различни теста по поне три теми;
9. Любимата ви работа – този раздел трябва да се предшества от лист с наименование “Моята любима работа” и да бъде мотивиран изборът;
10. Оценка на родителя или рецензента (какви са ви впечатленията, кое ви изненада, самостоятелно ли работи детето ви, логично ли е представило

материалите, как можете да му помогнете).

Вторият вариант на ученическо портфолио – т.нар. *Европейско езиково портфолио* [2], е свързан с изучаването на чужди езици и култури и овладяването на езикови компетентности. Той е познат на учителите по чужд език и у нас има школи и центрове, които официално работят с него.

Европейското езиково портфолио е създадено като резултат от мащабен проект на Съвета на Европа и се базира на езиковите нива, разработени и описани в общия рамков указател за езици. Целта му е насочена както към стимулиране на изучаването на езици, така и към демонстриране пред външни лица (оценители, работодатели и др.) на компетенциите в областта на чуждите езици и култури. Разработените и приети общи стандарти, отразени в нивата за езикова компетентност и таблиците за оценка и самооценка, правят съпоставими резултатите между различните притежатели на портфолиото. Състои се от три части:

1. *Езиков паспорт* – съдържа обобщение, общ преглед на опита и компетентността на автора по отношение на различните езици, които изучава. В него се вписват както официално получените квалификации и дипломи, така и самооценката на автора.

2. *Езикова биография* – архив, подлежащ на актуализация и даващ представа как, защо, къде са изучавани езиците. Тя помага за изграждане на адекватна самооценка и вземане на обосновани решения за по-нататъшно изучаване на езици. Състои се от четири части:

- моите цели при изучаване на езика;
- историята на изучаване на езика – основните събития, съпровождащи изучаването му;
- моите най-важни преживявания в областта на чуждия език и култура;
- сегашните ми приоритети при изучаване на езика – прави се самооценка на актуалното ниво и се посочват целите до края на курса.

3. *Досие* – съдържа образци от разработки и други документи, доказващи езиковата компетентност. Примерно съдържание на досието:

- примери на добри писмени работи;
- аудио- и видеозаписи;
- документи, дипломи, сертификати;
- описания на курсове;
- коментари относно напредъка в изучаването на езика;
- отзиви от ръководители или преподаватели;
- мнения на други хора относно езиковите умения на автора;
- неща, които авторът иска да запази и да покаже на другите.

Третият вариант е добър пример как идеите на портфолиото могат да се прилагат за *целите на предпрофесионалната подготовка*. В някои области на Русия Министерството на образованието провежда интересен експеримент за използване на оценката от портфолиото като един от оценъчните компоненти при приемането на ученици в профилираните училища след 9. клас [5]. Все още остава спорен въпросът за “теглото”, което ще има тази оценка в общия изпитен бал. Разработеният и експериментиран вариант на ученическо портфолио има следните три раздела (блока):

Блок А: Портфолио с документи – портфейл със сертифицирани индивидуални образователни постижения (от олимпиади, състезания, конкурси, при завършване на курсове и школи), които се оценяват количествено и качествено. В този раздел акцентът е *върху резултатите*, като редица важни особености на личността остават на

законен план (например: процесът на личностно развитие, индивидуалният стил на учене, творческата активност, интересите и т.н.).

Блок Б: Портфолио с материали – сбирка от различни творчески и проектни разработки на ученика, както и описание на основните форми и насоки на неговата работа. Според авторския замисъл този раздел предполага качествена оценка (например по критерии за: разнообразие, убедителност на материалите, качество на представените разработки, ориентираност към определен профил на обучение и др.). Той може да бъде представен във вид на “творческа книжка”, съдържаща авторски текстове, фотографии, видео (аудио) записи. За разлика от Блок А тук може да се регистрира и *динамиката*, развитието на учебната и творческата активност на личността. Ето примерно съдържание на разработките в този раздел (навсякъде се изисква точно посочване, описание, представяне на материали, както и постигнатият резултат):

- проектни разработки;
- изследователски разработки и реферати;
- техническо творчество (макети, модели и др.);
- разработки в областта на изкуствата;
- други форми на творческа активност (участие в училищния театър, хор, оркестър);
- различни типове практики (езикова, социална, трудова, педагогическа);
- участие в олимпиади и конкурси;
- участие в учебни семинари, научни конференции и лагери;
- спортни постижения;
- други разработки и дейности.

Блок В: Портфолио с отзиви – включва два подраздела:

- отношението на автора (ученика) към различните видове дейности според учителите, родителите, съучениците, други ръководители в съответните направления;
- самооценката на ученика към конкретната дейност и резултатите ѝ.

Този блок от портфолиото може да бъде представен чрез рецензии, есета, отзиви, препоръчителни писма и др. Предимствата му са във възможността за самоанализ и *самооценка* на ученика, което има важно значение за осъзнатия избор на съответно професионално направление.

Разгледаните варианти на ученическо портфолио за различни образователни цели са показателни за сполучливото съчетаване на типовете портфолио, всеки от които, както бе посочено вече, има свои предимства и ограничения.

Необходимо е да се има предвид, че създаването на ученическо портфолио е трудоемка, продължителна и необичайна все още дейност както за учителя, така и за ученика. Поради това е нереалистично тя да се изисква по няколко предмета в едно и също време от учениците. По-разумно би било да се обсъди между учителите възможност за график по предмети, тематични области или направления [9, с. 131].

Предварителната подготовка на учителя за работа по технологията до голяма степен гарантира успешното справяне с това предизвикателство. Ето някои насоки:

- да има теоретична и методическа яснота за образователните цели, същността и технологичното осъществяване на портфолиото;
- да притежава силна собствена мотивация за работа чрез портфолио, за да преодолява неизбежните трудности, съпътстващи утвърждаването на всяка нова идея;

- да мотивира и учениците за тази необичайна за тях дейност: Защо е необходима за тях? С какво ще им помогне? Какъв може да бъде крайният продукт и за какво ще им послужи в бъдеще? Защо “си струва да се опита”?;
- да представи на родителите своя замисъл и да потърси подкрепата им;
- да представи съдържанието, структурата и начина на подбор на материалите от учениците (под формата на ясни писмени указания, препоръки, примери, насоки);
- да обсъди съвместно с учениците (по възможност) критериите за оценка на портфолиото;
- да подготви всички необходими материали (анкети, тестове, указания и т.н.).

Споделяне на опит, свързан с теоретико-практическа работа по проблема със специалистите в ДИУУ

През последните няколко години темата за образователното портфолио е важна част от програмата “Съвременни педагогически технологии” на участниците в следдипломната специализация към катедра “Хуманитарни дисциплини и гражданско образование” в ДИУУ. Фактът, че учителите са от разнородни специалности, се оказва много благоприятен за създаване на една истинска професионална среда, в която се споделя опит и се обсъждат нови идеи, подходи, техники.

През предходната учебна година бе направена много прецизна и задълбочена разработка във вид на курсова работа на портфолио по тема ”Портфолио на вестник “Самокови” – месечник към Професионална гимназия по туризъм – гр. Самоков” с автор Борислава Хаджийска, учител по български език и литература в същото училище.

През тази учебна година (м. юли) като заключителен етап от работата по темата специалистите разработиха свои *проекти за ученическо портфолио*, които представиха във вид на постери и защитиха пред своите колеги. Работеше се в малки групи, сформирани по признака “учебен предмет”. Интересен е фактът, че без да е поставено като предварителна задача, в различните групи се получи многообразие от типове портфолия, което предизвика интензивна обмяна на идеи и на практика разкри възможностите на технологията за различни образователни цели:

- в групите учители по български език и литература и по музика бе представено портфолио по съответния учебен предмет;
- в групата учители по история – портфолио на историческа тема (“Родовата памет” – индивидуално създаване);
- в групата учители по физическа култура и спорт – портфолио на кръжок по лека атлетика (групово създаване);
- в групата учители по изобразително изкуство – два типа портфолио, демонстрирани паралелно: на учителя и на ученика.

Тук ще бъдат представени само основните моменти от разработките (със съгласието на участниците), които имат *само учебен характер* и илюстрират водещите идеи на технологията. Необходимо е да се направи и уточнението, че за повечето учители портфолиото бе непозната технология и времето за пълно осмисляне и практическа разработка бе недостатъчно.

Проект за портфолио на клуба по лека атлетика

<i>Исходни данни:</i>	<i>Цели:</i>	<i>Колекция на клуба:</i>

– антропология; – физич. дееспособност; – мотивация; – ясни правила. <i>Прогнозни резултати:</i> – прираст на личните резултати	– проследяване на развитието и резултатите на участниците в различните дисциплини; – самооценка на постигнатите резултати; – демонстрация пред родителите. <i>Средства</i> (с активното участие на родителите): – физич. упражнения; – работа в групи; – аудио- и видеозаписи. <i>История:</i> предишен опит, отразен чрез таблици, диаграми, снимков материал <i>Преживявания по време на:</i> тренировки, състезания, лагери <i>Самооценка (писмено:</i> “Откъде съм тръгнал и докъде съм стигнал?” “Какво още искам да постигна?” <i>Оценка:</i> от ръководителя, от външни лица	Описание на резултатите; графично представяне, аудио- и видеозаписи; награди; индивидуално портфолио – изготвяне

Проект за ученическо портфолио по изобразително изкуство

(учителското портфолио на групата няма да бъде представено тук поради излизане извън целите на настоящия материал)

1. Титулна страница.
2. Съдържание: описание на разделите.
3. Раздел “Изобразителен паспорт”: награди и удостоверения за участия, грамоти и др.
4. Раздел “Артистична биография”:
  - моите цели при изучаване на изобразително изкуство;
  - моята история в тази област: къде е учил, при кои учители, участия в изложби и т.н.;
  - моите запомнящи се преживявания в областта на изобразителното изкуство (естетически преживявания);
  - сегашните ми приоритети (цели): самооценка на това, какво мога в момента да правя и какво искам да мога в края на учебната година;
  - приложения: от текстове, приложни работи, рецензии, впечатления от родители, учители, съученици.
5. Презентация на портфолиото.

Проект за ученическо портфолио по български език литература (5.–7. клас)

1. Цел:

- мотивационна: ставайки част от процеса на оценяване, ученикът изгражда критерии за самооценка;
  - умения за по-задълбочено усвояване на необходимите езикови и литературни компетентности.
2. Съдържание:
- титулна страница;
  - самооценка на ученика: “Какво мога?”, “Какво очаквам да мога?”;
  - писмени работи: входно, междинно, изходно равнище; домашни работи; доклади; тестове; контролни работи;
  - работите, с които се гордея;
  - оценка на родителя;
  - илюстративен материал.
3. Обобщаващи изводи:
- на учителя;
  - на ученика: “Лесно ли е да постигнеш нещо?”
4. Представяне на готовия продукт.

Посочените учебни продукти са илюстрация на *позитивните нагласи* сред учителите, стремящи се към професионално развитие, за обогатяване на своя репертоар и търсене на нови предизвикателства в образователната практика.

Очертаните проблеми и предложения за практически решения в областта на образователното портфолио разкриват само част от възможностите за осъществяване на *друго качество* на образователния процес. Извън целите на настоящия материал останаха много важни въпроси, например: за учителското портфолио и ролята му в кариерното развитие на съвременния български учител, за електронните варианти на портфолио и др. Те са достатъчно значими, за да бъдат предмет на самостоятелен психолого-педагогически анализ.

ЛИТЕРАТУРА

1. Делибалтова, В. Учителското портфолио. Една конкретизация в условията на университетската практика. – В: Международна научна конференция “Предизвикателства пред продължаващото образование на педагогическите кадри”. С., 2005.
2. *Европейско езиково портфолио*, акредитиран модел № 06.2000, Съвет на Европа. Интернет-адреси: www.equals.org, www.alte.org
3. Загвоздкин, В. К. Портфейль индивидуальных учебных достижений – нечто большее, чем просто альтернативный способ оценки. – Школьные технологии, 2004, №3.
4. Захариева, Р. Портфолиото – образователна технология за професионално-педагогическо развитие на преподавателя. – В: Международна научна конференция “Предизвикателства пред продължаващото образование на педагогическите кадри. С., 2005.
5. Новикова, Т. Г. Папка индивидуальных учебных достижений “портфолио”: федеральные рекомендации и местный опыт. – Имидж, №5, Гуманитарное образование в школе: теория и практика.
6. Павлов, Д. Образователни информационни технологии. Модул трети. Университетски курс. С., 2003.

7. *Пенчева, Е.* Хуманистичната психология и педагогическата практика. – В: Учителят и хуманистичното образование (съст. Сн. Янакиева). С., 1993.
8. *Петров, П., М. Атанасова.* Образователни технологии и стратегии на учене. С., 2001.
9. *Полат, Е. С. (ред.).* Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М., 2000.
10. *Славин, Р.* Педагогическа психология. С., 2004.
11. Web-страници, съдържащи образователно портфолио: <http://www.utep.edu/cetal/portfolio/>; <http://www.clt.cornell.edu/resources/teh/teh.html>; <http://www.electronicportfolios.com>; <http://www.indiana.edu/~comteach/portfolio-design.pdf>